

Rješenja testa za županijsko natjecanje iz filozofije 2018.

Poštovani kolege i kolegice, nadamo se da će priložena rješenja s načinom bodovanja pomoći u ispravljaju testa. U pitanjima u kojima se traži nešto objasniti, obrazložiti ili protumačiti, navodimo samo bitne momente odgovora, a nastavnik treba prosuditi je li odgovor složen u adekvatnu cjelinu. Ako smo negdje previdjeli neki relevantan moment koji učenik navodi, to svakako treba uzeti u obzir i odgovarajuće vrednovati.

1. pitanje [4 boda]

- (a) Prvi dokaz polazi od činjenice da se nešto giba i dokazuje da mora postojati prvi pokretač. [1 bod]
- (b) Drugi dokaz polazi od djelatnih (proizvodnih) uzroka i zaključuje na prvi djelatni uzrok. [1 bod]
- (c) Treći dokaz polazi od činjenice kontingentnih bića i zaključuje na postojanje po sebi nužnog bića. [1 bod]
- (d) Četvrti dokaz polazi od činjenice stupnjeva savršenstva među bićima i zaključuje na uzrok svih savršenstava koji mora biti biće koje posjeduje puninu savršenstva. [1 bod]

2. pitanje [2 boda]

Metodička skepsa za Descartesa je put dolaska do pouzdane istine. Zato on stavlja u sumnju sve što je ikada ušlo u njegovu svijest. Pritom se pokazalo da postoji spoznaja koja odolijeva svakoj sumnji, naime, spoznaja „Mislim, dakle jesam“. [1 bod] Tražeći u čemu se sastoji sigurnost te spoznaje, Descartes uviđa da to nije ništa drugo nego to da on jasno vidi kako moramo postojati da bismo mislili. Stoga zaključuje da su jasnost i razgovjetnost kriteriji sigurne spoznaje. [1 bod]

3. pitanje [2 boda]

„Slobodnom se naziva ona stvar koja postoji samom nužnošću svoje prirode i sama sobom biva određena za djelovanje [1 bod]; a nužnom, ili bolje, prinuđenom ona koja od drugoga biva određena da postoji i da djeluje na stanovit i određen način. [1 bod]“ [Spinoza, *Etika*, Prvi dio: *O Bogu*, definicija VII.]

4. pitanje [2 boda]

Začetnik ideje da država treba štititi temeljna ljudska prava je *John Locke*. [0,5 boda] Radi se o sljedećim pravima:

- (a) pravo na život [0,5 boda],
- (b) pravo na slobodu [0,5 boda],
- (c) pravo na imetak (vlasništvo) [0,5 boda].

5. pitanje [1 bod]

Odgovor je: *Paul Holbach*. [1 bod]

6. pitanje [4 boda]

Bezinteresno sviđanje je apriorni uvjet mogućnosti suda ukusa. Lijepo je, naime, ono što se sviđa bez interesa [1 bod], što znači bez predodžbe o egzistenciji predmeta. Stoga je bezinteresno sviđanje osjećaj ugone neovisan o želji za posjedovanjem predmeta, uživanje u formi bez sadržaja. [1 bod]

Genij je originalan, izvorni stvaralac, a ne puki oponašatelj. [1 bod] Genij spontano stvara nešto za što nema nikakvih pravila, kroz njega progovara stvaralačka moć same prirode. Genij nije vođen razumom već maštom, uobraziljom koja je u svojem zaigranom djelovanju posve slobodna od zahtjeva logike i racionalnosti. [1 bod]

7. pitanje [3 boda]

[Montaigne, *Eseji*, str. 261–262.]

Prijateljstvo je nešto što pripada duši, a duša se njegovim trajanjem učvršćuje (stalnost). Ljubav je usmjerena na tjelesnost i užitak je uništava jer je tjelesna svrha podložna zasićenju (promjenjivost, nestalnost). [1 bod] Žene su neprikladne za prijateljstvo, taj uzvišeni odnos, nemaju dovoljno čvrst duh za tako čvrstu i trajnu povezanost, te su nedorasle prijateljstvu. [1 bod] Prijateljstvo je čisti odnos, bez pogodbe i trgovine, u koji se slobodno ulazi i koji voljom prijatelja traje. Brak je pogodba u koju se samo slobodno ulazi, dok mu je trajanje obvezatno i prisilno, a redovito se sklapa iz drugih razloga, interesa, a ne iz ljubavi. [1 bod]

8. pitanje [4 boda]

[Spinoza, *Etika*, str. 191–193.]

„Nagon kojim svaka stvar nastoji istrajati u svome bitku nije ništa drugo do zbiljska bit same stvari.“ [1 bod] Nagon se očituje kao *volja*, kad se odnosi samo na duh [1 bod], *poriv*, kad se odnosi na duh skupa s tijelom [1 bod], i kao *požuda*, poriv sa svijesti o njemu [1 bod].

9. pitanje [3 boda]

[Kant, *Antropologija u pragmatičnom pogledu*, str. 180.]

„Za jedinstvo i neraskidivost veze nije dovoljno uobičajeno sastavljanje dviju osoba; jedan bi dio morao biti podčinjen drugom i u bilo čemu biti nadmoćan u odnosu na drugog kako bi mogao vladati i upravljati njime.“ [1 bod] „Jer u jednakosti zahtjeva dvoga, koji ih se ne mogu odreći, samoljublje uzrokuje glasnu svađu.“ [1 bod] „Jedan dio mora s napredovanjem kulture biti nadmoćan na različite načine: muž ženi svojim prirodnim darom tjelesne sposobnosti i svoje hrabrosti, a žena mužu svojim prirodnim darom da navede muža da joj bude sklon.“ „Ženstvenosti su poluge za upravljanje muškošću... Žena ne odaje svoju tajnu, ne zazire od rata u kući koji vodi jezikom, oslanja se na pravo slabijeg, te muškarca čini bespomoćnim predbacujući mu njegovu nevelikodušnost.“ [1 bod]

10. pitanje [3 boda]

[Kierkegaard, *Dnevnik zavodnika*, str. 121–123.]

Treba zaokružiti tvrdnje (b), (c) i (e) jer one su Kierkegaardove. [Za svaku prepoznatu tvrdnju dodjeljuje se po jedan bod, odnosno 1 bod + 1 bod + 1 bod = 3 boda.]

Napomena: tvrdnja (a) je Nietzscheova, a tvrdnje (d) i (f) su Kantove.

11. pitanje [2 boda]

[Marx, *Ekonomsko-filozofski rukopisi iz 1844.*, str. 274.]

„U odnosu prema ženi kao plijenu [1 bod] i služavci zajedničkog uživanja [1 bod] izražena je beskrajna degradacija u kojoj čovjek postoji za sebe samog.“